

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕСУРСНИХ ТА КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ДЛЯ СПЕЦІАЛІСТІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Троценко Н. Є., завідувач навчально-методичним центром соціально-психологічних тренінгів

*Інститут психології і соціальної педагогіки
Київського міського педагогічного університету імені Б.Д. Грінченка*

У статті автором виділено організаційні та методичні умови забезпечення діяльності ресурсних та консультативних центрів для соціальних педагогів та соціальних працівників. Автором також аналізуються принципи діяльності ресурсних і консультативних центрів та послуги, які вони надають.

Ключові слова: ресурсний центр, консультативний центр, соціальний педагог, соціальний працівник, послуги, умови забезпечення діяльності.

Trotsenko N.E. ORGANIZACIONNO-METODICHESKIE USLOVIA OBEZPECHENIA DEYATEL'NOSTI RESURSNYKH I KONSULTACIONNYKH TSENTRIV DLYA SPETSIALISTOV SOCIAL'NOY SFERY / Інститут психології і соціальної педагогіки Київського міського педагогічного університету імені Б.Д. Грінченка, Україна.

В статті автором виділяються організаційні та методичні умови забезпечення діяльності ресурсних і консультативних центрів для соціальних педагогів та соціальних працівників. Автор аналізує принципи діяльності ресурсних і консультативних центрів, а також послуги, які надаються ними.

Ключевые слова: ресурсный центр, консультационный центр, социальный педагог, социальный работник, услуги, условия обеспечения деятельности.

Trotsenko N.E. ORGANIZATIONAL BACKGROUND OF THE ACTIVITIES OF RECOURSE AND COUNSELING CENTERS FOR SPECIALISTS OF SOCIAL SPHERE / Teaching-Methodological Center of Social-Psychological Training Institute of Psychology and Social Pedagogy within Kiev City Pedagogical University named after B.D. Grynchenko, Ukraine.

In the article the author describes principles, organizational and methodological background of activities of Resource and Counseling centers for social workers and social pedagogues. The article also presents a description of services provided by the centers.

Key words: Recourse Center, Counseling Center, Social Pedagogue, Social Workers, Services, background for activities.

Діяльність вищої школи з підготовки спеціалістів соціальної сфери сьогодні в Україні немислима без функціонування таких складових як ресурсні центри, мережа яких є досить розгалуженою. Вони різняться формами, напрямками діяльності, видами послуг та структурою. Однак спільною рисою є соціально орієнтована діяльність. Зазвичай, ресурсні центри постають осередками соціальної просвіти та інформаційно-методичної підтримки як фахівців соціально-педагогічної роботи, так і представників громадських організацій, які займаються реалізацією соціальних програм і проєктів. Найбільш популярними в Україні стали ресурсні та консультативні центри щодо захисту прав дитини, профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, гендерної політики, формуванню здорового способу життя, тощо.

Ресурсні центри свого часу виступали джерелом просвіти спеціалістів-практиків без дипломів, які працювали в соціальній сфері і створювались з метою надання інформаційної, методичної, консультативної і технічної допомоги у професійному навчанні, підвищення кваліфікації, проведення соціально-педагогічних досліджень, розробці й реалізації соціальних проєктів. Оскільки у цей період відбувалося становлення професій соціальний педагог/ соціальний працівник в Україні, а у галузі працювало чимало спеціалістів без відповідної освіти, тому ресурсні центри зіграли неабияку роль у підвищенні кваліфікації спеціалістів соціальної сфери, впровадженні сучасних соціальних технологій.

Проблему ресурсного забезпечення соціально-педагогічної роботи спеціалістів соціальної сфери досліджували такі відомі українські науковці та практики як: О.В. Безпалько, Н.В. Заверико, І.Д. Зверева, Н.В. Зимівець, Г.М. Лактіонова, О.П. Песоцька, В.С. Петрович, Г.К. Радчук, Т.В. Семигіна. Проте питання виділення організаційних та методичних умов діяльності ресурсних та консультативних центрів для спеціалістів соціальної сфери залишається поза увагою науковців.

Перші ресурсні центри для спеціалістів соціальної сфери були створені за сприянням Християнського дитячого фонду (нова назва Український фонд «Благополуччя дітей») у період з 1998 по 2001 рр. при підтримці Міжнародної організації федерації соціальних працівників, Української асоціації соціальних педагогів і спеціалістів із соціальної роботи та Швейцарської агенції з розвитку та співробітництва. Свою діяльність ресурсні центри розпочали в рамках проєкту «Соціальна освіта в Україні» та створювались на базі вищих навчальних закладів, а саме: Запорізького національного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, Академії праці і соціальних відносин

Федерації профспілок України (м. Київ). Консультаційні центри створювалися безпосередньо на базі організацій, які працюють із дітьми та молоддю в умовах територіальної громади, а саме: Севастопольського, Луцького та Рівненського центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, студентського волонтерського загону «Сова» Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Сьогодні їх діяльність здійснюється у наступних напрямках: Рівненський консультаційний центр орієнтує свою діяльність на підтримку громадських уповноважених із прав дитини щодо надання соціально-правової допомоги дітям і сім'ям у територіальних громадах Рівненської області; Луцький – на інформаційно-методичне забезпечення діяльності фахівців, які проводять роботу з формування здорового способу життя підлітків і молоді; Луганський та Севастопольський – на надання інформаційно-методичної підтримки практикам соціальної сфери, які здійснюють соціально-педагогічну роботу з дітьми та молоддю.

Метою діяльності цих центрів є підвищення професійної компетентності спеціалістів соціальної сфери та представників громадських організацій, які надають соціально-педагогічну допомогу та підтримку дітям, сім'ям та молоді. Спеціалісти ресурсних центрів надають інформаційні, консультаційні, посередницькі та просвітницькі послуги. Консультанти центрів допомагають в доборі літератури з різних питань соціально-педагогічної роботи за запитом користувачів, проводять консультації з окремих аспектів соціально-педагогічної роботи, налагоджують контакти з організаціями, які працюють над реалізацією різних напрямків соціально-педагогічної роботи з дітьми, сім'ями та молоддю, проводять просвітницькі тренінги, популяризують інновації соціально-педагогічної роботи.

Проведений нами аналіз діяльності цих центрів дозволив визначити принципи їх роботи: системність; послідовність; професіоналізм; гуманізм; справедливість; суспільна доцільність; відповідальність; толерантність; клієнтоцентризм.

Аналіз досліджень науковців з даної проблеми (1,2,3,6) та багаторічний досвід роботи на посаді директора Київського ресурсного центру дозволив автору виділити організаційні та методичні умови забезпечення діяльності ресурсних та консультаційних центрів для спеціалістів соціальної сфери.

Отже, організаційні умови передбачають:

- наявність документів, які регламентують діяльність ресурсних центрів;
- наявність висококваліфікованих консультантів;
- налагоджена системи збору, систематизації та обліку інформаційних ресурсів.

До необхідних методичних умов забезпечення діяльності ресурсних та консультаційних центрів слід віднести:

- вивчення інформаційних потреб користувачів;
- соціально-просвітницька діяльність з нагальних питань соціально-педагогічної роботи;
- індивідуальне та групове консультування користувачів відповідно до їх запитів;
- методичний супровід користувачів;
- адаптація передового зарубіжного досвіду та популяризація вітчизняних інновацій у соціально-педагогічній роботі.

Обґрунтуємо детальніше кожен з вище означених умов. Спершу розглянемо організаційні умови забезпечення діяльності ресурсних та консультаційних центрів. До обов'язкових нормативних документів, що регламентують діяльність центрів слід віднести угоду про співпрацю з тією організацією, на базі якої створюється центр. Далі, звичайно, прописується та затверджується положення про діяльність центру з його функціями і завданнями та посадові обов'язки співробітників. Наступним кроком є класифікація номенклатури центру, яка враховує специфіку та напрями його діяльності. Обов'язковими є: нормативні документи (угоди, положення про центр, посадові обов'язки), звіти, вхідна/вихідна документація, фінансові документи, банк даних користувачів та організацій.

Забезпечення ефективної діяльності центрів вимагало висококваліфікованих спеціалістів. В ідеалі – один спеціаліст повинен мати бібліотечну освіту, другий спеціаліст – психологічну освіту, третій спеціаліст – освіту соціального педагога, що підвищує якість надання консультацій (індивідуальних та групових), якість інформаційних та посередницьких послуг, розповсюдження методик та документації з організації соціально-педагогічної роботи, надання окремих послуг для новостворених недержавних організацій, допомога в налагодженні контактів з іншими регіональними центрами, чия діяльність спрямована на розвиток та підтримку соціальної сфери.

Щодо налагодження системи збору, систематизації та обліку інформаційних ресурсів, то слід відмітити, то від цього залежить швидкість реагування на задоволення потреб користувачів та їх якість наданих послуг. У цьому контексті слід наголосити, що діяльність центрів відрізняється від діяльності бібліотек. Насамперед самою специфікою систематизації інформаційних ресурсів, які надходять до фонду центру. Систематизація видань в бібліотеці обробляється та систематизується за бібліотечно-бібліографічною класифікацією чи за уніфікованою десятинною класифікацією. А в ресурсних та консультаційних центрах вона систематизується за напрямками соціально-педагогічної діяльності та специфікою їх роботи. Але є в них і спільні риси, зокрема, – це облік та збір інформаційних ресурсів. Як і у бібліотеці, так і в ресурсних центрах, всі нові надходження фіксуються в інвентарній книзі, де кожному примірнику надається індивідуальний номер, записується розділ, рік видання та ціна.

Зупинимось на докладному аналізі методичних умов забезпечення діяльності ресурсних та консультаційних центрів. Одна з перших методичних умов діяльності центрів – це вивчення інформаційних потреб користувачів. Наявність великого об'єму інформаційних матеріалів, методичних розробок, спеціальної літератури за різними напрямками соціально-педагогічної діяльності, дають можливість задовольнити різні інформаційні потреби користувачів. Найпопулярнішими з них є такі, як:

- створення та реєстрування організації;
- одержання кваліфікованої консультації;
- пошук партнерів у реалізації проекту;
- одержання гранту та оформлення документації на одержання гранту;
- допомога у підготовці до лекції, тренінгу, виступу.

Наступною методичною умовою є соціально-просвітницька діяльність з нагальних питань соціально-педагогічної роботи. Працівники проводять соціально-просвітницькі тренінги для соціальних працівників / соціальних педагогів, студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота», «Практична психологія». Як правило, групи спеціалістів звертаються до центрів задля участі у тренінгах постійної тематики. Нашим центром була запропонована тематика наступних просвітницьких тренінгів:

- основи батьківської компетентності;
- усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини;
- здоров'я – моя цінність;
- збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді;
- інтерактивні методи просвітницько-профілактичної роботи;
- лідерство-запорука успіху;
- культура життєвого самовизначення.

Індивідуальне та групове консультування користувачів відповідно до їх запитів надаються працівникам соціальної сфери, викладачам соціальної педагогіки та соціальної роботи, практичним психологам, аспірантам, студентам, представникам неурядових організацій та іншим зацікавленим особам. Спеціалістами центрів здійснюється консультування працівників соціальної сфери із соціально-педагогічних і психологічних проблем безпосередньо, через мережу Інтернет, листування.

Безперечно, важливою методичною умовою є здійснення супроводу користувачів центру. Методичний супровід пропонується їм у разі участі у просвітницьких програмах та курсах підвищення кваліфікації, які організуються на базі центру. У такому разі користувачі мають прямий доступ до консультацій не лише працівників центру, але й дистанційно – із координаторами просвітницьких програм.

Заслуговує на увагу така методична умова, як адаптація передового зарубіжного досвіду та популяризація вітчизняних інновацій у соціально-педагогічній роботі. Працівники центрів здійснюють переклад з іноземних мов методичних матеріалів, статей, тиражують, розповсюджують різноманітні методики, популяризують досвід за багатьма напрямками соціально-педагогічної роботи. Крім того, працівники центрів налагоджують співробітництво з іншими ресурсними центрами та спеціалістами не лише України, але і Білорусії, Великобританії, Латвії, Литви, Молдови, Німеччини, Північної Ірландії, Польщі, Росії, Швейцарії, адаптують їх досвід до своєї діяльності та надають консультації по створенню нових ресурсних та консультаційних центрів.

На сьогоднішній день діяльність створених Українським фондом «Благополуччя дітей» ресурсних та консультаційних центрів користується попитом, а врахування організаційних і методичних умов у забезпеченні діяльності ресурсних і консультаційних центрів зробить їх необхідною складовою вищих навчальних закладів України у підготовці спеціалістів соціальної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закладів] / Безпалько О. В. – К. : ЦНЛ, 2005. – 176 с.
2. Заверико Н. В. Роль ресурсного центра в развитии информационного поля неправительственных организаций социальной сферы / Н. В. Заверико // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 6. – С. 49-50.
3. Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям в громаді: узагальнення досвіду проекту : інф.-метод. матеріали / [О. В. Безпалько, Т. П. Басюк, З. П. Бондаренко та ін.] ; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Наук. світ, 2006. – 80 с.
4. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник [для студ. вищ. навч. закладів] / [Т.Ф. Алексєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / [І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, О. І. Янкович та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2004. – 233 с.
6. Цюман Т. П. Тернопільський ресурсний центр / Т. П. Цюман // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 6. – С. 53-54.

УДК 37.013.42:37.036:378.937

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНОЇ КАЗКОТЕРАПІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Філь О. В., аспірант

Запорізький національний університет

У статті розкрито досвід використання музичної казкотерапії в підготовці майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу. На основі поєднання методів музико- та казкотерапії автор розробляє робоче визначення поняття «музична казкотерапія». У статті також наводяться конкретні методики роботи зі студентами за допомогою методу музичної казкотерапії.

Ключові слова: казкотерапія, музикотерапія, музична казкотерапія, соціальний педагог, професійна підготовка, ресурсний потенціал.

Филь Е.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ СКАЗКОТЕРАПИИ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье раскрыт опыт использования музыкальной сказкотерапии в подготовке будущих социальных педагогов в условиях высшего учебного заведения. На основе объединения методов музыка- и сказкотерапии автор разрабатывает рабочее определение понятия «музыкальная сказкотерапия». В статье также приводятся конкретные методики работы со студентами с помощью метода музыкальной сказкотерапии.

Ключевые слова: сказкотерапия, музикотерапия, музыкальная сказкотерапия, социальный педагог, профессиональная подготовка, ресурсный потенциал.

Fil H.V. MUSICAL FAIRY-TALE THERAPY'S USING IN TRAINING OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES IN INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION / Zaporizhzhya State University, Ukraine.

The article discloses experience of musical fairy-tale therapy's using in training of future social pedagogues under conditions of institutes of higher education. The author works out a working definition of "musical fairy tale therapy" on basis of combination of musical therapy's and fairy tale therapy's methods. The article also deals with specific techniques of work with students by means of the method of musical fairy-tale therapy.

Key words: fairy-tale therapy, musical therapy, musical fairy-tale therapy, social pedagogue, training, resort potential.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку соціально-педагогічної науки та практики на етапі її становлення в сучасних умовах розвитку нашої держави є підготовка кваліфікованих спеціалістів – соціальних педагогів та працівників, конкурентноспроможних на сучасному ринку праці. Водночас, проблема ефективної фахової освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів цієї галузі в